

การอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช

THE CONSERVATION AND INHERITING OF THE ANCIENT WISDOM OF ARRANGING KHAN MAK IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

อริสรา จิตรา^{1*} และ ราชนีย์ นิลวรรณภา²

^{1,2} วัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Arisara Jittra^{1*} & Rachan Nilwannapa²

¹ Cultural Science Mahasarakham University

*E-mail: 65012454005@msu.ac.th

Received: 26/11/2023

Revised: 27/02/2024

Accepted: 22/03/2024

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช 3) ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ และการสืบสานการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการจากกลุ่มประชากร 2 อำเภอ คัดเลือกแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 32 คน

ผลการวิจัย พบว่า การจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นไปตามความเชื่อและประเพณีนิยม ให้ผู้ใหญ่ฝ่ายชายเป็นผู้ไปขอหรือทาบทาม (แยบเมีย) ขันหมาก ประกอบด้วย เชี่ยนหม่า ขันหมากหัว ขันหมากถาม (คอ) ขันหมากต่อ (คาง) พานหมาก 15 คำ ผ้าไหว้ เทียนไหว้ เครื่องเทียบผลไม้และขนมมงคล เครื่องเช่นวิกตักแตน อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดของอำเภอเมืองใช้ 25 อย่าง อำเภอฉวางใช้ 24 อย่างรูปแบบการจัดมีเอกลักษณ์เฉพาะเหมือนกัน ได้แก่ จัดพลู เรียกว่า วนพลูส่วนภาชนะที่ใส่ขึ้นอยู่กับความสวยงามและถูกต้องตามแบบโบราณอย่างเคร่งครัด สภาพปัจจุบันและปัญหา พบว่า ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณ ผู้ที่มีความรู้มีประสบการณ์มีอายุ 60 – 80 ปี ไม่มีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลาน เด็กรุ่นใหม่ที่มีอายุ 40 ปีลงมาไม่มีผู้ใดที่สนใจ แนวทางควรจัดการอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจหรือใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในช่วงว่างเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันเน้นในเรื่องของความประหยัดและการใช้บริการทางธุรกิจในการจัดแบบธรรมดา แนวทางควรส่งเสริมให้มีการจัดขันหมากแบบโบราณ เพื่อการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักในเชิงอนุรักษ์ ด้านการจัดแบบโบราณเนื่องจากปราชญ์ผู้มีความรู้ในเรื่องการจัดขันหมากมีอายุมากขึ้นขาดช่วงการถ่ายทอด แนวทางเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการ

จัดขึ้นหลากหลายแบบโบราณ มีการจัดอบรมให้แก่ผู้สนใจนักเรียน นักศึกษาและกลุ่มผู้สนใจ ด้านการประชาสัมพันธ์ ไม่มีเฟสบุ๊ค ไม่มีเครือข่าย แนวทางควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ค สร้างเครือข่ายกับร้านจัดดอกไม้และมีแพ็คเกจให้เลือกตามความเหมาะสมตามงบประมาณที่ตั้งไว้ แนวทางการอนุรักษ์และการสืบสานพบว่า ควรจัดทำเป็นหลักสูตรจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาท้องถิ่น จัดทำเป็นข้อมูลในเว็บไซต์ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นหนังสือ วิทยุทัศน์ ซีดีเผยแพร่ให้ผู้สนใจ จัดฝึกอบรมเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ หาดลาดเพื่อช่วยให้ชาวบ้านมีงานทำก่อให้เกิดรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้เกิดความเข้มแข็งและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, การสืบสาน, ภูมิปัญญาชนหลากหลายแบบโบราณ

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to conduct a qualitative research study in the following three main areas related to traditional chess competitions in Nakhon Si Thammarat Province, Thailand: 1) to study the historical origins of traditional chess competitions in Nakhon Si Thammarat Province, 2) to examine the current status and issues concerning the organization of traditional chess competitions in Nakhon Si Thammarat Province., and 3) to explore the methods of conservation and revival of traditional chess competitions in Nakhon Si Thammarat Province. The research methodology employed for this qualitative study involves a review of existing documents and the collection of field data. Field data will be collected through observations, interviews, and practical workshops with a selected sample of 32 participants, categorized into three groups: experts, practitioners, and stakeholders, from two specific districts in the province.

The research findings indicated that the organization of traditional chess competitions in Nakhon Si Thammarat Province adheres closely to local beliefs and customs. It involved male elders known as “Yaeb Mie,” who were responsible for requesting or initiating the tray of gifts from the groom to the bride’s family. The traditional tray of gifts consisted of the following components: Chian Thao, Khan Mak Hua (the king tray of gifts), Khan Mak Tham (the queen tray of gifts), Khan Mak Tor (the minor tray of gifts). The 15-piece betel tray, the offering cloth, the offering candles, fruit accessories and auspicious desserts. Mueang District used 25 types of equipment; Chawang District used 24 types. The arrangement style was unique as well, including betel arranging, called “Wana Phlu”, while the containers used depend on beauty and strictly adhere to the ancient style. Current conditions and problems were found to be in transferring the wisdom of ancient betel nut arranging. People with knowledge and experience are 60 - 80 years old and would not be passed on to their children and grandchildren. No one is interested in the new generation aged 40 years and under. The guidelines should provide short-term training for those interested or use the Ministry of Education’s curriculum to reduce study time and increase learning time. Materials and equipment strictly adhering to traditions and customs but in the current situation, the emphasis is on saving money and using business services in a normal way. Guidelines should encourage traditional Khan Mak arrangements. To pass on traditions to the new generation to

be aware of conservation. Regarding the ancient arrangement, this is because the sages who have knowledge about the arrangement of Khan Mak are getting older and have no longer had the time to transmit. Guidelines for inviting speakers to provide knowledge on traditional Khana Mak arrangements Training is organized for those interested in students. Students and interested groups in terms of public relations, there is no Facebook. No network the guidelines should be publicized through the website, Facebook, networking with flower shops and having packages to choose from as appropriate according to the budget set. Guidelines for conservation and inheritance found that it should be made into a curriculum for teaching in local educational institutions by preparing information on the websites of relevant organizations, books, videos, and CDs to distribute to interested parties, organize training, disseminate through various media, and finding markets to help villagers to have jobs that generate income and able to rely on oneself, and makes it strong and has economic value.

Keywords: Conservation, Inheriting, Ancient Wisdom of Arranging Khan Mak

บทนำ

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นสังคมหนึ่งที่มีความหลากหลายทางประเพณีและวัฒนธรรม ในพื้นที่ยังมีประเพณีที่สืบทอดกันมากมายหลายอย่างตามแต่ละท้องถิ่น ซึ่งล้วนมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม ประเพณีแต่งงานก็ถือได้ว่าเป็นประเพณีหนึ่งที่สืบทอดมายาวนานตั้งแต่โบราณใช้ภาษาการเรียกชื่อประเพณีนี้ตามอัตลักษณ์ของกลุ่มชน เช่น “ไหว้เมีย” บางพื้นที่เรียก “กินเหนียว” บางพื้นที่เรียก “วันไหว้” แต่ในปัจจุบันเรียก “แต่งงาน” อย่างไรก็ตามชาวภาคใต้ได้ถือเอาการแต่งงานเป็นเครื่องวัดความบรรลุนิติภาวะ หรือความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากผู้ชายที่จะแต่งงานต้องผ่านการบวชเรียนเพื่อเป็นการทดแทนคุณบิดามารดา และสิ่งสำคัญได้ขัดเกลาอารมณ์ความคิดให้สุ่มรอบคอบเป็นแนวทางในการครองเรือน การได้แต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีทุกคนถือเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิต ด้วยการแต่งงานเป็นการก้าวเข้าสู่ช่วงสำคัญที่สุดทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน การแต่งงานจึงต้องมีกระบวนการและพิธีการเพื่อไม่ให้บกพร่องด้วยประการทั้งปวง การแต่งงานของชาวภาคใต้จึงมีขั้นตอนไปตามค่านิยม ความเชื่อและประเพณีนิยม (Preecha Noonsuk and Chaliew Ruangdet, 1999 p. 2780-2795) ดังนั้นเมื่อฝ่ายชายชอบพอเลือกผู้หญิงคนใดที่จะแต่งงานด้วยก็จะดำเนินการทาบทามตามประเพณีตามขั้นตอนการทาบทาม การสวามิภักดิ์ การหมั้นและการแต่งงาน การแต่งงานในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นประเพณีที่มีระเบียบแบบแผนสำคัญในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกๆ ที่เรียกว่า การทาบทาม หรือ แยก โดยปกติคนที่จะไปแยกมักเป็นญาติฝ่ายชายที่มีคนนับหน้าถือตาแต่ มักจะเป็นผู้อาวุโส หรือ นางเฒ่า โดยถือฤกษ์วันดีที่เป็นมงคล ซึ่งถือว่าถ้าไปทาบทามในวันดีนั้นแล้วจะประสบความสำเร็จทุกประการ ดังความเชื่อว่าฤกษ์ในการสวามิภักดิ์จะบ่งบอกนิสยฝ่ายหญิง เครื่องประกอบที่นำไปแยกนั้นจะถือปฏิบัติแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ แต่เรียกตรงกันว่า ช้นหมากแยก เมื่อการแยกสำเร็จจะดำเนินการสวามิภักดิ์ชาวภาคใต้ เรียกว่า ขอเมีย เป็นการกระทำ 2 ขั้นตอนควบคู่กันไป คือ การสวามิภักดิ์ และการหมั้น แต่ส่วนมากถือว่าการแยกเป็นการสวามิภักดิ์ไปในตัว โดยปกติฝ่ายชายทราบแน่นอนแล้วว่าฝ่ายหญิงไม่รังเกียจก็จะจัดพิธีสวามิภักดิ์ตามประเพณีที่ปฏิบัติตามประเพณีแต่งงาน ซึ่งเรียกว่า ไหว้เมีย หรือ วันไหว้ ทั้ง 2 ฝ่าย ก็จะต้องหาฤกษ์ยาม และเตรียมการอื่น ๆ ให้พร้อม ซึ่งสิ่งสำคัญที่ขาดเสียไม่ได้ การสวามิภักดิ์ และการแต่งงาน คือ ช้นหมากที่นำไปบ้านฝ่ายหญิงในการสวามิภักดิ์และการหมั้น ตามวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเชิญไปพร้อมกับของอื่น ๆ ในพิธีเพื่อเป็นเครื่องค้ำบัปผู้ปกครองฝ่ายหญิง รูปแบบช้นหมากแบบดั้งเดิมของท้องถิ่นมี 3 ชั้น ประกอบด้วย ช้นหมากหัว 1 ชั้น มีลักษณะเป็นชั้นใส่หมากพลูที่รองกันด้วยใบไม้มงคล ได้แก่ ใบรัก ใบยอ ใบเงิน ใบทอง วนด้วยพลู 9 กำ หรือ 7 กำ วนรอบปากชั้น 3 รอบ หมาก 40 ผล หรือ 30 ผล และขนมเปียะหุ้มด้วยผ้า หมากพลูในช้นหมากนี้ใช้เพื่อบูชาพ่อแม่ของฝ่ายหญิงเพื่อนำไปแจกจ่ายและบอกกล่าวให้ญาติผู้ใหญ่ทราบว่ามิชยามาสวามิภักดิ์บุตรสาวของตน ช้นหมากถามหรือ ช้นหมากคอ 1 ชั้น เป็นชั้นที่บรรจุขนมต่าง ๆ เช่น ขนมถั่วตัด ขนมปังกรอบ ขนมไข่ ขนมเปีย และส้ม เป็นต้น เป็นชั้นที่ใช้เป็นนัยว่าจะถามฝ่ายหญิงว่าจะยกบุตรสาวของตนให้แก่ฝ่ายชายหรือไม่ และช้นหมากต่อหรือ ช้นหมากคาง 1 ชั้น เป็นชั้นที่ใช้บรรจุเครื่องหอมและเครื่องประดับต่าง ๆ เช่น น้ำหอม สบู่ ครีมแต่งผม

แป้ง หวี และกระแจะ เป็นต้น เป็นชั้นที่ใช้เป็นนัยว่าจะขอต่อรองหากว่าฝ่ายหญิงแสดงสัญลักษณ์มาว่าไม่เต็มใจยกบุตรสาวให้แก่ฝ่ายชายที่มาสู่ขอชั้นหมากในพิธีแต่งงาน ประกอบด้วย ชั้นหมากหัว 1 ชั้น มีลักษณะการจัดและสิ่งที่บรรจุด้านในเช่นเดียวกับชั้นหมากที่ใช้ในพิธีสู่ขอ จะมีพิเศษออกไปจากชั้นหมากหัวในพิธีสู่ขอเพียงว่าชั้นหมากในพิธีแต่งงานต้องมีหมากม้วน จำนวน 9 ม้วน และเทียนไข 1 เล่ม ห่อด้วยผ้าขาว หรือ ผ้าเช็ดหน้า บรรจุลงในชั้นหมากด้วย สิ่งของทั้ง 2 อย่างนี้ใช้สำหรับบูชาพระในวันที่ไปบูชาพระที่วัดหลังวันแต่งงาน ชั้นหมากถาม หรือ ชั้นหมากค่อ 1 และชั้นหมากต่อ หรือ ชั้นหมากคาง 1 ชั้น มีลักษณะการจัดและสิ่งของที่บรรจุในชั้นหมากในพิธีสู่ขอทุกประการ ในพิธีแต่งงานนอกจากจะมีชั้นหมากแล้วนั้นยังประกอบด้วย เครื่องเช่นวิกตักแตน ใช้สำหรับบูชาครูหมอ และตายายของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ประกอบด้วย กล้วย ไก่ต้ม อ้อย หมาก ดอกไม้ รูปเทียน ของเครื่องเคียง เขียนเผา ผ้าไหว้เทียนไหว้ เมื่อเตรียมชั้นหมากพร้อมแล้วได้เวลาฤกษ์คืนางเผ่าออกเดินทางไปสู่ขอที่บ้านฝ่ายหญิง การไปสู่ขอนั้นจะมีฝ่ายชายที่จะเป็นเจ้าบ่าวร่วมเดินทางไปด้วย เมื่อการสู่ขอผ่านพ้นไปได้ด้วยดีทางฝ่ายเจ้าบ่าว และเจ้าสาวจะจัดหาฤกษ์ยามในการจัดพิธีแต่งงานขึ้น โดยเป็นการปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (Pratum Chumpengpan, 2015 p. 140-144)

จากการศึกษาสภาพบริบทในจังหวัดนครศรีธรรมราชเบื้องต้น พบว่า ในปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช แม้แต่ประเพณีที่ถ่ายทอดกันมายาวนานหลายชั่วอายุคนเป็นที่ภาคภูมิใจและยึดถือปฏิบัติกันมา โดยเฉพาะการจัดขันหมากแบบโบราณจะใช้ในพิธีหมั้นและแต่งงาน ที่กำลังจะเลือนหายไปกับวิวัฒนาการทางสังคมที่มีความหลากหลายต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้การจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชกำลังเสื่อมสลายไปเช่นเดียวกับศิลปะด้านอื่น ๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา ค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ เป็นเหตุให้การจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชเปลี่ยนแปลงไป การให้ความสำคัญในพิธีกรรม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงานลดน้อยลงนับเป็นสาเหตุหนึ่ง จากการศึกษาถึงสภาพสังคมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าผู้จัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชจะมีอายุในช่วง 60-80 ปี ขาดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนคนรุ่นใหม่ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีลงมาจนถึง 20 ปี ไม่มีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณเพื่อเป็นการสืบทอดวิทยาการด้านนี้เลยแม้แต่บุตรหลาน หรือ ญาติพี่น้องก็ไม่ได้สนใจที่จะรับการฝึกหัดเพื่อสืบทอดศิลปะแขนงนี้จากบรรพบุรุษที่มีความรู้และความชำนาญ ปัญหาอีกด้านหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปัจจุบันมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปไม่เคร่งครัดในเรื่องของสิ่งของที่นำมาใช้ประกอบการจัดขันหมากแบบโบราณ เนื่องจากคู่สมรสที่จัดพิธีแต่งงานเน้นความสะดวกสบายจึงเลือกใช้ธุรกิจรับจัดงานแต่งงานแทนการจัดเตรียมเอง ทำให้การจัดขันหมากแบบโบราณนับวันจะเลือนหายไป

ดังที่กล่าวมาข้างต้นการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการจัดที่สวยงามมีสุนทรียภาพเป็นงานฝีมือที่ถ่ายทอดจากจิตใจของคนที่จัด และสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน แต่เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ทำให้เกิดค่านิยมความเชื่อและการให้

ความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการจัด
ขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชในพิธีหมั้นและแต่งงานนี้กำลังจะสูญหายไปพร้อมกับสภาพ
ทางจิตใจของคน จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และการสืบ
สานให้คงอยู่ ในหัวข้อเรื่องการอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนคร
ศรีธรรมราช โดยศึกษาวิจัย 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชและอำเภอดวาง ซึ่งเป็นองค์ความรู้
และภูมิปัญญาของชาวนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาจะทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์
ในการอนุรักษ์และการสืบสานการจัดขันหมากแบบโบราณให้อยู่คู่กับชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ และการสืบสานการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัด
นครศรีธรรมราช

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย (ถ้ามี)

1. เพื่อทราบความเป็นมาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ได้แนวทางการอนุรักษ์ และการสืบสานการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อ
สร้างรายได้ในครัวเรือน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัยการอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิ
ปัญญาขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็นการวิจัยดังต่อไปนี้

- 1.1 ศึกษาความเป็นมาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัด
นครศรีธรรมราช
- 1.3 ศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ และการสืบสานการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัด
นครศรีธรรมราชว่าจะมีแนวทางอย่างไร

2. ด้านระยะเวลา

ในการศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาชั้นหยาบแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2565 - เดือนกันยายน 2566

3. ด้านวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดชั้นหยาบแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

4. ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ด้วยวิธีแบบเจาะจง 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อยู่ในพื้นที่บริเวณเทือกเขาตอนกลาง และอำเภอฉวาง อยู่ในพื้นที่บริเวณที่ราบด้านตะวันตก ซึ่งมีปราชญ์ผู้รู้เกี่ยวกับการจัดชั้นหยาบแบบโบราณ

5. ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดชั้นหยาบแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ดังนี้

5.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดชั้นหยาบแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช มี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) และกลุ่มประชาชนทั่วไป (General Informants) คัดเลือกแบบเจาะจง

5.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 32 คน ดังนี้

5.2.1 กลุ่มผู้รู้ คัดเลือกโดยวิธีแบบเจาะจง ได้แก่ ปราชญ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดชั้นหยาบแบบโบราณและแบบปัจจุบัน เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรม ครูอาจารย์ในสถานศึกษาสายอาชีพ และผู้นำชุมชน ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช และอำเภอฉวาง ซึ่งมีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี อำเภอละ 3 คน รวมจำนวน 6 คน

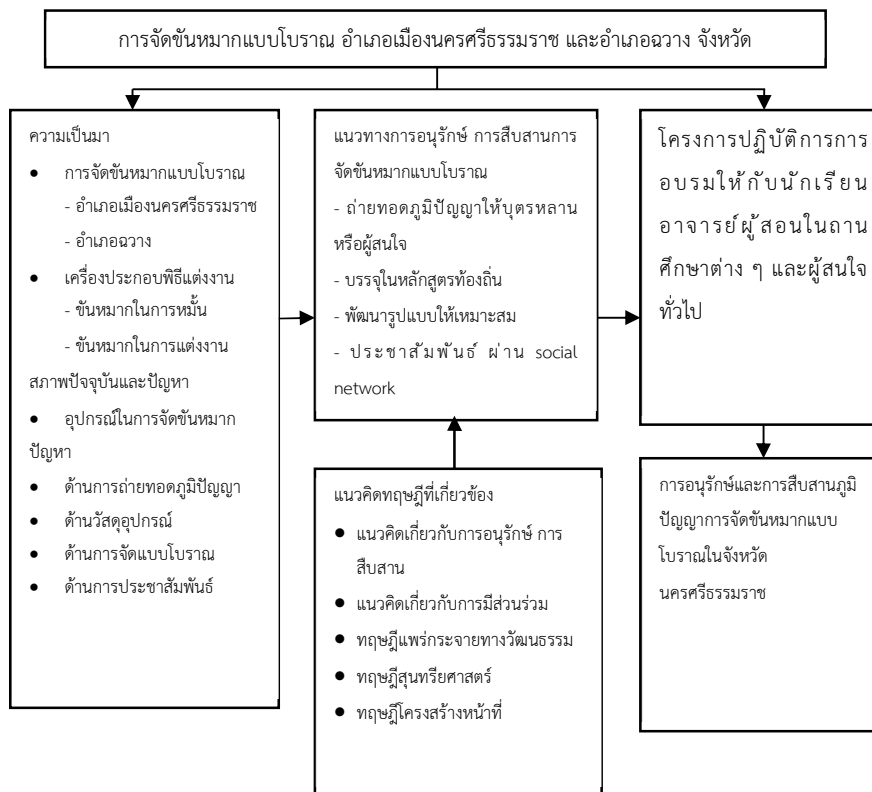
5.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ คัดเลือกโดยวิธีแบบเจาะจง ได้แก่ เจ้าของกิจการร้านจัดดอกไม้ ร้านจัดชั้นหยาบ เจ้าของร้านเช่าชุดแต่งงาน ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช และอำเภอฉวาง อำเภอละ 3 คน รวมจำนวน 6 คน

5.2.3 กลุ่มประชาชนทั่วไป คัดเลือกโดยวิธีเจาะจง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่อำเภอละ 10 คน แบ่งเป็นผู้ให้บริการและประชาชนทั่วไป คัดเลือกแบบเจาะจง อำเภอละ 5 คน จำนวน 10 คน รวมจำนวน 20 คน

บทบทวนแนวคิด

ในการวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและ วัฒนธรรม ปรากฏภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้มีประสบการณ์ในการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัด นครศรีธรรมราช โดยศึกษาประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัด นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากพื้นที่ศึกษา คือ อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช และอำเภอดง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตแบบมีส่วนร่วมและ ไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดแบบโบราณ ด้านการประชาสัมพันธ์ การอนุรักษ์และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบ โบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และการสืบสาน แนวคิดเกี่ยวกับการ มีส่วนร่วมของชุมชน ทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ตาม กรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย
 ที่มา: อริสรา จิตรา (2565)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 7 ฉบับ

ฉบับที่ 1 แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) เพื่อใช้สำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขันหมากแบบโบราณ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้รู้เกี่ยวกับสภาพบริบทในอดีต ปัจจุบัน และปัญหาภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทในอดีตปัจจุบันเกี่ยวกับการขันหมาก ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการอนุรักษ์และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาการถ่ายทอด ปัญหาการถ่ายทอด มีทั้งหมด 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการถ่ายทอด ปัญหาการจัดขันหมาก ตอนที่ 3 อุปกรณ์ และขั้นตอนการจัดขันหมาก ตอนที่ 4 สภาพปัจจุบัน และปัญหาของการจัดขันหมาก ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลผู้ใช้บริการการจัดขันหมาก และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดขันหมากแบบโบราณ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการอนุรักษ์สืบสานการจัดขันหมากแบบโบราณ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 5 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อใช้สังเกตเมื่อผู้วิจัยเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปในกลุ่มการจัดขันหมากในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช และอำเภอดำรง ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดขันหมาก

ฉบับที่ 6 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป สภาพปัจจุบันและปัญหา แนวทางการอนุรักษ์สืบสานการจัดขันหมากแบบโบราณและมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมธุรกิจครัวเรือน โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประมาณ 5-8 คน

ฉบับที่ 7 แบบบันทึกประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และประชาชนทั่วไป เพื่อหาข้อสรุปยืนยัน จุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารงานวิจัยที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การอนุรักษ์ การสืบสาน การถ่ายทอดภูมิปัญญา วัสดุอุปกรณ์ วิธีการขั้นตอนการจัด การออกแบบงาน การจัดเครื่องใช้ การประชาสัมพันธ์การจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดและทฤษฎีด้านสังคมวิทยา มนุษยวิทยา อีกทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ ที่ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เป็นปฐมภูมิ หรือ ทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน ประเภท หนังสือตำรา งานวิจัย ปรินต์งานพิมพ์ การค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ต และวิธีทัศน์โดยรวบรวมแยกประเด็นไว้ตามเนื้อหา

2.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีสำรวจเบื้องต้น สัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการและสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำไปวิเคราะห์และมีความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 จัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดชั้นแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องพิธีกรรมความเชื่อ การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการจัด รูปแบบการจัดชั้นหมากโบราณ และลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้เวลาในการอบรม 1 วัน จากคุณพวงเพ็ญ สมคง คุณวันดี จันทราชิต และคุณนงเยาว์ วรรณศิลป์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผู้ให้ความรู้ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ผู้สอนในสถานศึกษาต่าง ๆ และผู้สนใจทั่วไป จำนวน 20 คน

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทป การสัมภาษณ์ และการถ่ายภาพแต่ละครั้ง โดยการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้ และตรวจสอบดูอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มามีความครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ พร้อมกับการนำไปวิเคราะห์สรุปผลหรือไม่ หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) วิธีการตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูลผู้วิจัย คือ การแสวงหาความน่าเชื่อถือได้ข้อมูลที่แตกต่างกัน (Supang Chantavanich, 2010 p. 126-130) มีวิธีการดังนี้

3.1.1 การตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบคือการสอบแหล่งของข้อมูลแหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล ข้อมูลจะตรงกันหรือไม่

3.1.2 การตรวจสอบด้านบุคคล (Investigator Triangulation) คือ ตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนได้ข้อมูลต่างกันอย่างใด โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต แทนจะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันตลอด

3.1.3 การตรวจสอบด้านแนวคิดทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การใช้แนวคิด การอนุรักษ์การสืบสาน แนวคิดการมีส่วนร่วม ทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และ ทฤษฎีโครงการหน้าที่เป็นเครื่องมือตรวจสอบ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้รวบรวมจากเอกสาร (Documentary) และข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาสรุป ผลการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดชั้นแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปผลการศึกษาค้นคว้าตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความเชื่อและประเพณีที่นิยม หลังจากที่ผู้หญิงและผู้ชายจะใช้ชีวิตร่วมกัน โดยให้ผู้หญิงที่ฝ่ายชายเคารพนับถือเป็นผู้ไปขอ หรือ ทาบทาม (แบบเมีย) ชั้นหมากในพิธีแต่งงาน ประกอบด้วย เชี่ยนหม่า ชั้นหมากหัว ชั้นหมากถาม (คอ) ชั้นหมากต่อ (คาง) พานหมาก 15 คำ ผ้าไหว้เทียนไหว้ เครื่องเทียบ ผลไม้และขนมมงคล เครื่องเซ่นวักตักแทนอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดชั้นหมากแบบโบราณ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดชั้นหมากแบบโบราณ 25 อย่าง และอำเภอฉวางมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดชั้นหมากแบบโบราณ 24 อย่าง ส่วนรูปแบบในการจัดชั้นหมากแบบโบราณมีเอกลักษณ์เฉพาะเหมือนกันในการจัดพลู เรียกว่า วนพลู คือลักษณะการจัดพลูวนรอบปากให้เป็นวงกลม และครอบด้วยกระจัง ภาชนะที่ใส่ขึ้นอยู่กับความสวยงามต้องถูกต้องตามแบบโบราณอย่างเคร่งครัด

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดชั้นหมากแบบโบราณจังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอฉวาง ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้ที่มีความรู้มีประสบการณ์ในด้านการจัด และการถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณจากรุ่นสู่รุ่นมีอายุ 60 – 80 ปี ไม่มีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกหลาน เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ที่มีอายุ 40 ปีลงมาไม่มีผู้ใดที่สนใจทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาในเรื่องนี้ขาดการสืบทอด แนวทางที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณ การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ควรจัดการอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในโรงเรียนสถานศึกษาในจังหวัด เพื่อให้ความรู้ในภูมิปัญญาการจัดชั้นหมาก หรือ อาจใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในช่วงโม่งลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการจัดชั้นหมากแบบโบราณใน

จังหวัดนครศรีธรรมราช ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันรูปแบบการจัดเปลี่ยนแปลงไปในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ในปัจจุบันบ่าวสาวจะเน้นในเรื่องของความประหยัด วัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่ปฏิบัติในอดีตไม่ได้นำมาใช้ประกอบในการจัดขันหมาก เน้นการใช้บริการธุรกิจในการจัดเป็นแบบธรรมดา แนวทางควรส่งเสริมให้มีการจัดขันหมากแบบโบราณ เพื่อการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักในเชิงอนุรักษ์เห็นว่าการจัดขันหมากแบบโบราณไม่ยุ่งยาก สามารถจัดได้พอเหมาะกับสมัยนิยมต้องยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีแบบโบราณให้ยั่งยืนต่อไป ด้านการจัดแบบโบราณเนื่องจากปราชญ์ผู้มีความรู้ในเรื่องการจัดขันหมากมีอายุมากขึ้น ขาดช่วงการถ่ายทอดให้ลูกหลาน แนวทางเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการจัดขันหมากแบบโบราณ มีการจัดอบรมให้แก่ผู้สนใจนักศึกษา นักเรียน และกลุ่มแม่บ้าน มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยถ่ายทอดขั้นตอนวิธีการเพื่อเก็บไว้เป็นต้นแบบเรียนรู้และเผยแพร่ ด้านการประชาสัมพันธ์ไม่มีเฟสบุ๊ค ไม่มีเครือข่าย แนวทางควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ค สร้างเครือข่ายกับร้านจัดดอกไม้ ร้านเช่าชุดบ่าวสาว และมีแพ็คเกจให้เลือกตามความเหมาะสมและงบประมาณที่ตั้งไว้

3. แนวทางการอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ หลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุนและดำเนินการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดต้องเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ศึกษาประวัติจัดทำข้อมูล ทำเอกสารเผยแพร่ สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โครงการสอน แผนการสอน หรือ จัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนได้เรียนรู้ หรือ จัดอบรมให้แก่ผู้สนใจ องค์กรส่วนท้องถิ่นต้องให้ความร่วมมือจัดแสดงสาธิตให้เป็นที่ยึดถือของชุมชน ปราชญ์ผู้รู้ต้องดำเนินการถ่ายทอดด้วยความเต็มใจจึงจะถือได้ว่ามีการอนุรักษ์สืบสานอย่างแท้จริง และประสบผลสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปผลการศึกษานี้ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ตามความเชื่อและประเพณีที่นิยม หลังจากทั้งคู่หมั้นและผู้ชายจะใช้ชีวิตร่วมกัน โดยให้ผู้ใหญ่ที่ฝ่ายชายเคารพนับถือเป็นผู้ไปขอ หรือ ทาบทาม (แบบเมีย) ขันหมากในพิธีแต่งงาน ประกอบด้วย เชี่ยนหม่า ขันหมากหัว ขันหมากถาม (คอ) ขันหมากต่อ (คาง) พานหมาก 15 คำ ผ้าไหว้เทียนไหว้ เครื่องเทียบ ผลไม้และขนมมงคล เครื่องเช่นวิกตักแตน อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดขันหมากแบบโบราณ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดขันหมากแบบโบราณ 25 อย่าง และอำเภอฉวางมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดขันหมากแบบโบราณ 24 อย่าง ส่วนรูปแบบในการจัดขันหมากแบบโบราณมีเอกลักษณ์เฉพาะเหมือนกันในการจัดพลุ เรียกว่า วนพลุ คือลักษณะการจัดพลุวนรอบปากให้เป็นวงกลม และครอบด้วยกระจม ภาชนะที่ใส่ขึ้นอยู่กับความสวยงาม และถูกต้องตามแบบโบราณอย่างเคร่งครัดสอดคล้องกับ (Supattra Suphap, 1982 p. 59-60) กล่าวว่า การ

แต่งงาน หมายถึง การที่ชายหญิงได้ตกลงปลงใจที่จะร่วมกันอย่างฉันสามีภรรยา เพราะเป็นภาวะที่หนุ่มสาวจะมีคู่ครองเป็นทางการ โดยเฉพาะหนุ่มสาวที่รักกัน เห็นอกเห็นใจกันอย่างซบซึ้งแล้ว ก็ยอมยกยามีพิธีสมรสให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ชันหมากในพิธีแต่งงาน ประกอบด้วย เชี่ยนเผ่า ชันหมากหัว ชันหมากถาม (คอ) ชันหมากต่อ (คาง) พานหมาก 15 คำ ผ้าไหว้เทียนไหว้ เครื่องเทียบ ผลไม้และขนมมงคล เครื่องเช่นวักตักแตน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดขันหมากแบบโบราณ ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยของ 25 อย่าง ได้แก่ ชันพานรอง และกรวย เชี่ยนเผ่า ตะกร้า หมากพลู ยาเส้นใบจาก ปูนแดง รูปเทียนแพและผ้าขาว รูปเทียน มะพร้าวปอกเปลือก ส้มโอ กล้วยน้ำว่า อ้อย 3 ท่อน ขนมถั่วงา ขนมปลา ขนมลูกกวาด ขนมพอง ขนมโก๋อ่อน ขนมโก๋พาย ขนมเปี๊ยะ ไก่ต้ม เหล้าขาว ใบเงิน ใบทอง ใบยอ ใบรักและเงินลงท้ายด้วย 9 อำเภอ ฉางมื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดขันหมากแบบโบราณ 24 อย่าง ประกอบด้วย ชันพานรอง และกรวย เชี่ยนเผ่า ตะกร้า หรือ พาน หมากพลู ยาเส้นใบจาก ปูนแดง รูปเทียนแพและผ้าขาว รูปเทียน มะพร้าวปอกเปลือก ส้มโอ กล้วยน้ำว่า อ้อย 3 ท่อน ถั่ว งา ขนมลูกกวาด ขนมพอง ขนมโก๋อ่อน ขนมโก๋พาย ขนมเปี๊ยะ ไก่ต้ม เหล้าขาว ใบเงิน ใบทอง ใบยอ ใบรักและใบขนุน ทั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ที่ (Chantane Charoensri, 2001) กล่าวว่า ทฤษฎีสุนทรียะ สุนทรียศาสตร์เป็นแขนงวิชาหนึ่งของปรัชญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของความงามและความพอเหมาะพอดีของสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในสังคมนั้น ๆ ที่เรียกกันว่า “ศิลปะ” เมื่อพูดถึง “สุนทรียะ” อาจมีผู้ให้ความหมายไว้ หลากหลายแต่โดยสรุป “สุนทรียะ” คือ การรับรู้อารมณ์ในเชิงบวกของปัจเจกบุคคลที่มีการตัดสินใจในเรื่องของความงาม ความนิยม คุณค่า อันเป็นการรับรู้ที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้เสพ ซึ่งผู้เสพแต่ละคนก็มีเกณฑ์ในการตัดสินใจที่แตกต่างกันอันสืบเนื่องมาจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและส่งผลต่อการรับรู้ในสุนทรียะในระดับที่แตกต่างกัน สุนทรียะแบบโพสต์โมเดิร์นในประเพณีการแต่งงาน เป็นมุมมองต่อเรื่องสุนทรียะแบบโพสต์โมเดิร์นในประเพณีการแต่งงาน เป็นมุมมองที่มีต่อปรากฏการณ์ของสังคมในปัจจุบัน ต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด ค่านิยม รสนิยม การประกอบสร้างความหมายของประเพณีจากคนรุ่นใหม่ให้คุณค่าให้ความหมายของประเพณีการแต่งงานแบบจารีตดั้งเดิมที่เคยมีมาเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่หลากหลายที่พบเห็นได้มากขึ้นทั้งวิถีคิดและวิถีปฏิบัติที่เป็นระดับปัจเจกบุคคลมากขึ้น ก่อให้เกิดความสับสนระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะสัมพันธ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น (Khanita Jitchinakul, 2002 p. 174-175) กล่าวว่า ประเพณีอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัยได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเปลี่ยนในลักษณะที่รักษาเสถียรภาพของส่วนรวมให้คงอยู่ทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงของประเพณีขึ้นอยู่กับบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1) วัยชรา บุคคลกลุ่มนี้มักจะไม่มีใครยอมเปลี่ยนแปลงประเพณีเดิมให้เป็นไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะเห็นว่าประเพณีเดิมดีอยู่แล้ว และจะไม่สนใจในสิ่งใหม่ ๆ 2) วัยกลางคน บุคคลกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่เริ่มแก้ไขปรับปรุงประเพณีเดิมที่เห็นว่าล้าสมัยให้มีความเจริญก้าวหน้าเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป โดยจะไม่ละทิ้งประเพณีเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน และรู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเพณีเดิมให้เป็นประเพณีใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ 3) วัยรุ่น บุคคลกลุ่มนี้จะเห็นว่าประเพณีเดิมเป็นประเพณีที่ควรได้รับการยกเลิกด้วยเป็น

ประเพณีที่เก่า ถ้าหากเก็บรักษาไว้ก็จะถ่วงความเจริญของสังคม ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้มักจะเป็นพวกก้าวหน้าและล้ำสมัย

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดชั้นหมากแบบโบราณจังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอฉวาง ผลการวิจัย พบว่า ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้ที่มีความรู้มีประสบการณ์ในด้านการจัด และการถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณจากรุ่นสู่รุ่นมีอายุ 60 – 80 ปี ไม่มีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกหลาน เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ที่มีอายุ 40 ปีลงมาไม่มีผู้ใดที่สนใจทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาในเรื่องนี้ขาดการสืบทอด แนวทางที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณ การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ควรจัดการอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในโรงเรียนสถานศึกษาในจังหวัด เพื่อให้ความรู้ในภูมิปัญญาการจัดชั้นหมาก หรือ อาจใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในช่วงโมงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันรูปแบบการจัดเปลี่ยนแปลงไปในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ในปัจจุบันพบว่าสาวจะเน้นในเรื่องของความประหยัด วัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่ปฏิบัติในอดีตไม่ได้นำมาใช้ประกอบในการจัดชั้นหมาก เน้นการใช้บริการธุรกิจในการจัดเป็นแบบธรรมดา แนวทางควรส่งเสริมให้มีการจัดชั้นหมากแบบโบราณ เพื่อการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักในเชิงอนุรักษ์เห็นว่าการจัดชั้นหมากแบบโบราณไม่ยุ่งยาก สามารถจัดได้พอเหมาะกับสมัยนิยมต้องยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีแบบโบราณให้ยั่งยืนต่อไป ด้านการจัดแบบโบราณเนื่องจากปราชญ์ผู้มีความรู้ในเรื่องการจัดชั้นหมากมีอายุมากขึ้น ขาดช่วงการถ่ายทอดให้ลูกหลาน แนวทางเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการจัดชั้นหมากแบบโบราณ มีการจัดอบรมให้แก่ผู้สนใจนักศึกษา นักเรียน และกลุ่มแม่บ้าน มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยถ่ายทำขั้นตอนวิธีการเพื่อเก็บไว้เป็นต้นแบบเรียนรู้และเผยแพร่

ด้านการประชาสัมพันธ์ ไม่มีเฟสบุ๊ค ไม่มีเครือข่าย แนวทางควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ค สร้างเครือข่ายกับร้านจัดดอกไม้ ร้านเช่าชุดบ่าวสาว และมีแฟ้มเก็บให้เลือกตามความเหมาะสมและงบประมาณที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Thanikarn Chayantrakom, 2013 : Abstract) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ : การศึกษาประเพณีแต่งงานไทย ผลการศึกษาพบว่า คนหนุ่มสาวในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการจัดพิธีตามแบบดั้งเดิม แต่ยังคงขาดความรู้เข้าใจในขั้นตอนและความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อออกมา สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากคือ การให้ความสำคัญกับการจัดงานเลี้ยงฉลองพิธีมงคลสมรสมากกว่าพิธีอื่น อีกทั้งลักษณะการจัดงานยังเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม ความทันสมัย ค่านิยม และเทคโนโลยี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thitaree Koma and Chairat Wongkitrungruang. (2016, Abstract) ศึกษาเรื่องประเพณีแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ ผลการศึกษาพบว่า มีความเปลี่ยนแปลงไปทั้งในเรื่องคติความเชื่อ การปฏิบัติให้ความสำคัญและความเคร่งครัดเกี่ยวกับการแต่งงานลดน้อยลง การลด หรือ ตัดทอนในรายละเอียด หรือ ขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การหมั้น ขบวนขันหมาก การถามตอบกันเป็นบทกลอน เป็นต้น และรับเอาแบบแผนการปฏิบัติใหม่ ๆ เข้ามาผสมผสาน เช่น การนิมนต์พระสงฆ์ การจัดองค์ประกอบภายในงานพิธี

การจัดงานเลี้ยงตอนกลางคืน เป็นต้น โดยมีปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญเข้ามากระทบการเปลี่ยนแปลง สื่อมวลชน การศึกษา การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ ความเจริญเติบโตของระบบสาธารณสุขโรคและการตลาดทั้งนี้เพื่อความสะดวกในเรื่องของเวลา ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และทำให้ประเพณีการแต่งงานมีความสวยงามและความทันสมัยยิ่งขึ้น แต่ค่านิยมที่ดั่งงามอาจเลือนหายไปเช่นกันถ้าไม่มีการรักษาไว้อย่างเพียงพอ

3. แนวทางการอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการจัดขันแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการอนุรักษ์และการสืบสานการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรต้องมีการอนุรักษ์ และสืบสาน ควรจัดทำเป็นหลักสูตรจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาท้องถิ่น ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดทำเป็นข้อมูลในเว็บไซต์ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเป็นหนังสือ วิทยุทัศน์ ซีดีเผยแพร่ให้ผู้สนใจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานในท้องถิ่นจะต้องให้ความร่วมมือจัดสรรงบประมาณจัดฝึกอบรมเสนอผลงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ สอดคล้องกับ (Ekawit Na Thalang, 1998 p. 46-48) ได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านจนก่อให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาไว้อย่างมากมาย พอสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์นั้น มีดังนี้ 1) การลองผิดลองถูก 2) การลงมือกระทำ 3) การสาธิต 4) พิธีกรรม 5) ศาสนา 6) การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ 7) การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม 8) ครูพักลักจำ ซึ่งต้องกระทำด้วยตนเองจนเกิดความเข้าใจ และมีทักษะเชี่ยวชาญ สามารถถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นเดียวกัน หรือ คนรุ่นหลังได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอด หรือ ผู้รับการถ่ายทอดที่จะเลือกปฏิบัติ

ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Patcharin Ratchaphonsaen (2013, Abstract) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบของเดวิส เรื่อง การประดิษฐ์พานขันหมาก ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า 1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบของเดวิส เรื่อง การประดิษฐ์พานขันหมาก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.87/81.732. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบของเดวิส เรื่องการประดิษฐ์พานขันหมาก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนคิดเป็น ร้อยละ 81.73 และ 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบของ เดวิสมีความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสรุปแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบของเดวิส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องการประดิษฐ์พานขันหมาก มีประสิทธิภาพเหมาะสมสามารถนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการประดิษฐ์พานขันหมาก และทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการทำงานสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี และกลุ่มสาระอื่น ๆ ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัย (Charuek Sanguanphong et al, 2009, Abstract) ศึกษาเรื่องประเพณีการแต่งงานของชาวไทยพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังลพบุรี เป็นประเพณีที่ได้รับการ

ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษด้วยการซึมซับไม่มีวิธีการที่เป็นระบบ กล่าวคือ เมื่อเห็นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย จัดพิธีแต่งงาน ลูกหลานต่างรับรู้และจดจำได้โดยอัตโนมัติพิธีกรรมบางอย่างที่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน การอนุรักษ์ประเพณีแต่งงานให้คงอยู่คู่กับชุมชนชาวไทยพวนควรเริ่มจากครอบครัวปลูกจิตสำนึกให้ลูกหลานเห็นความสำคัญของประเพณี แต่งงานที่ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาอันยาวนานมีพิธีกรรม และขั้นตอนต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวไทยพวน นอกจากนี้ชุมชนและโรงเรียนควรร่วมมือกับครอบครัวช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนอีกส่วนหนึ่งด้วยส่วนประเพณีการแต่งงานของชาวไทยพวนนั้น พบว่าการให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานของชาวไทยพวนอย่างถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นนำท้องถิ่นควรให้ความสำคัญ และร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมประเพณีการแต่งงานของชาวไทย เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักและเข้าใจมากขึ้น ในด้านการเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยพวน พบว่า สถานศึกษาควรร่วมมือกับชุมชนนำประเพณีเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเยาวชนจะได้เรียนรู้คุณค่าของประเพณี หรือ จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีการแต่งงาน ของชาวไทยพวนอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นการเผยแพร่สู่ชุมชน นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เยาวชนปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยพวน พบว่า สภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เป็นสาเหตุให้ความคิดของคนในชุมชนตำบลหินปักเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมพ่อแม่ส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนสูงขึ้นไปประกอบอาชีพต่างถิ่น การแต่งงานข้ามถิ่น ความมีอิสระในการเลือกคู่ครอง ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทำให้ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยพวนแบบดั้งเดิมเลือนหายไปประชาชนตำบลหินปักต้องการให้นักการเมืองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สภาวัฒนธรรมตำบล โรงเรียน ควรให้ความสนใจประเพณีแต่งงานและกิจกรรมทางวัฒนธรรมชาวไทยพวนมากกว่าปัจจุบันมีการจัดสรรงบประมาณในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานและวัฒนธรรมอื่น ๆ ให้เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ภูมิปัญญาการจัดขันหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นความสามารถด้านรู้ประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยผ่านการถ่ายทอดทางครอบครัว ชุมชน สามารถสร้างรายได้ หน่วยงานที่สามารถนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ หน่วยงานด้านการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด โดยหน่วยงานของรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด สถาบันการศึกษา สามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างประโยชน์ทางการศึกษา ด้านวัฒนธรรม จัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนในชาติตระหนัก และมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนภาครัฐควรเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย

1.2 การประชาสัมพันธ์ไม่มีช่องทางที่หลากหลาย ระหว่างผู้บริโภค ดังนั้น ผู้มีความเกี่ยวข้องควรช่วยส่งเสริมโฆษณาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หน่วยงานที่สามารถนำการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปให้รู้จัก เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และการสืบสานการจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดชั้นหมากแบบโบราณในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นงานที่มีคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นงานที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ปัจจุบันตามสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจสามารถทำให้เกิดรายได้ หน่วยงานราชการ หรือ องค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทในการสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนและสืบไป

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงเรียน สถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ควรฝึกจัดอบรมและแนะนำแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ และเกิดรายได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โครงการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ ทำคู่มือสาระการเรียนรู้จัดทำชุดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาการจัดชั้นหมากแบบโบราณของแต่ละจังหวัด

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยด้านรูปแบบการจัดชั้นหมากแบบโบราณในแต่ละภาค นำมาเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

3.3 ควรใช้งานวิจัยชิ้นนี้เพื่อต่อยอดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์เพื่อให้เกิดรายได้เชิงพาณิชย์อย่างจริงจัง จัดทำสถิติข้างจัดชั้นหมากแบบโบราณของแต่ละพื้นที่ดำเนินงาน ผลดี ผลเสีย ผลกระทบที่เกิดจากงานการจัดชั้นหมาก

REFERENCES

- Charuek Sanguanphong, et al. (2009). *The wedding traditions of the Thai Phuan people, Hin Pak Subdistrict, Ban Mi District Lopburi Province*. Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage.
- Ekawit Na Thalang. (1998). *Folk wisdom of the four regions: way of life and learning of Thai villagers*. Kittimatee Project, Department of Education Sukhothai Thammathirat Open University.
- Khanita Jitchinakul. (2002). *Folklore*. Odeonstore.
- Patcharin Ratchaphonsaen. (2013). *Organizing learning activities according to Davies' model on making a Khanmak tray that has an effect on academic achievement and commitment to work of Mathayomsuksa 2 students. 2*. [Master's Thesis, Mahasarakham University].
- Pratum Chumpengpan. (2015). *Southern arts and culture. geography history, archeology, art, language, folk culture and traditions*. Suviriyasasan.
- Preecha Noonsuk, and Chaliew Ruangdet. (1999). *Marriage in Thai Buddhist culture*. In *The cultural encyclopedia Southern Region* (Volume 6, pp. 2780-2795). Thai Cultural Encyclopedia Foundation. Siam Commercial Bank.
- Supang Chantavanich. (2010). *Qualitative research methods*. (18th Edition). Chulalongkorn University Press.
- Supattra Suphap. (1982). *Thai society and culture, values, family, religion, traditions*. Thaiwattana Panich.
- Thanikarn Chayantrakom. (2013). *Changing Attitudes: A Study of Thai Wedding Traditions*. *Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University*. 16. 89-98.
- Thitaree Koma, and Chairat Wongkitrungrueang. (2016). *Changes in marriage of the Mon people of Ban Wang Ka, Nong Lu Subdistrict, Sangkhla Buri District. Kanchanaburi Province*. Social Development Branch Faculty of Education Kasetsart University.